

İmalat Sanayi ve Yeni Umutlar

GÜLAY DİNCEL
24 Ekim 2014

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
www.tskb.com.tr

I. Giriş

II. Dünyada eğilimler ve Türkiye imalat sanayi üretiminin gelişimi

- a) Türkiye ve seçilmiş ülkelerde imalat sanayi üretimi/GSYH seyri
- b) İmalat sanayi üretimi/GSYH gerilemesinin nedenleri
- c) Finansallaşma, kentleşme ve üretken olmayan faaliyetler/yatırımlardaki genişleme

III. Türkiye imalat sanayi üretiminde dönüşüm olanakları

- a) Temel sektörler ve gelişme potansiyelleri
- b) Orta-yüksek/yüksek teknolojlili sektörlere geçiş olanakları

IV. Sonuç

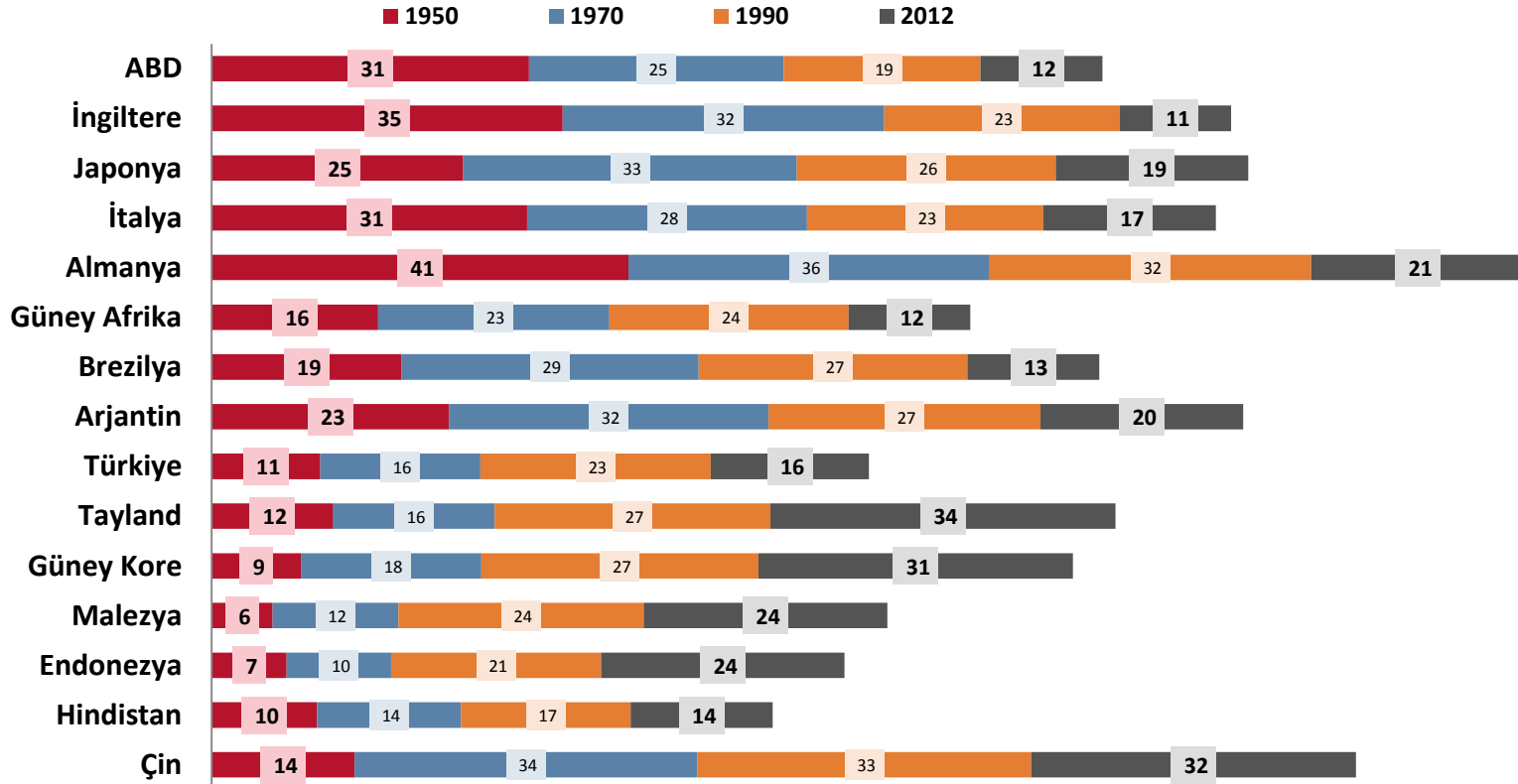
Giriş

- 1950-2012 döneminde Türkiye'nin imalat sanayi üretim artışı, GSYH gelişim hızının gerisinde kaldı. 1990'lı yıllar haricinde imalat sanayi üretiminin GSYH içindeki payı da düşük kaldı.
- Türkiye, imalat sanayi üretimi/GSYH eğrisinde tepe noktası olarak kabul edilen ve bir gelişmişlik düzeyine tekabül eden %30'ların uzağında bir seyir izledi.
- Türkiye, 1980'li ve 1990'lı yıllarda hızlı bir gelişim sergileyen Asya ülkelerinden ziyade Latin Amerika ülkelerine benzetiliyor. Son 20-25 yılın eğilimleri benzemekle birlikte Arjantin, Brezilya gibi ülkelerde imalat sanayi üretiminin GSYH içindeki payının 1950-80 döneminde %30'ları aştığı, bu noktadan inişe geçtiği dikkat çekiyor.
- Türkiye'nin dünya imalat sanayi katma değeri içindeki payı 1980 yılında %0,5 iken, 1990 yılında %0,8'e, 2000 yılında %0,9'a, 2010 yılında ise %1,1'e ulaştı.

Dünyada Eğilimler

İmalat Sanayi: Asya Hariç Gerileme

İmalat Sanayi Üretimi/GSYH %

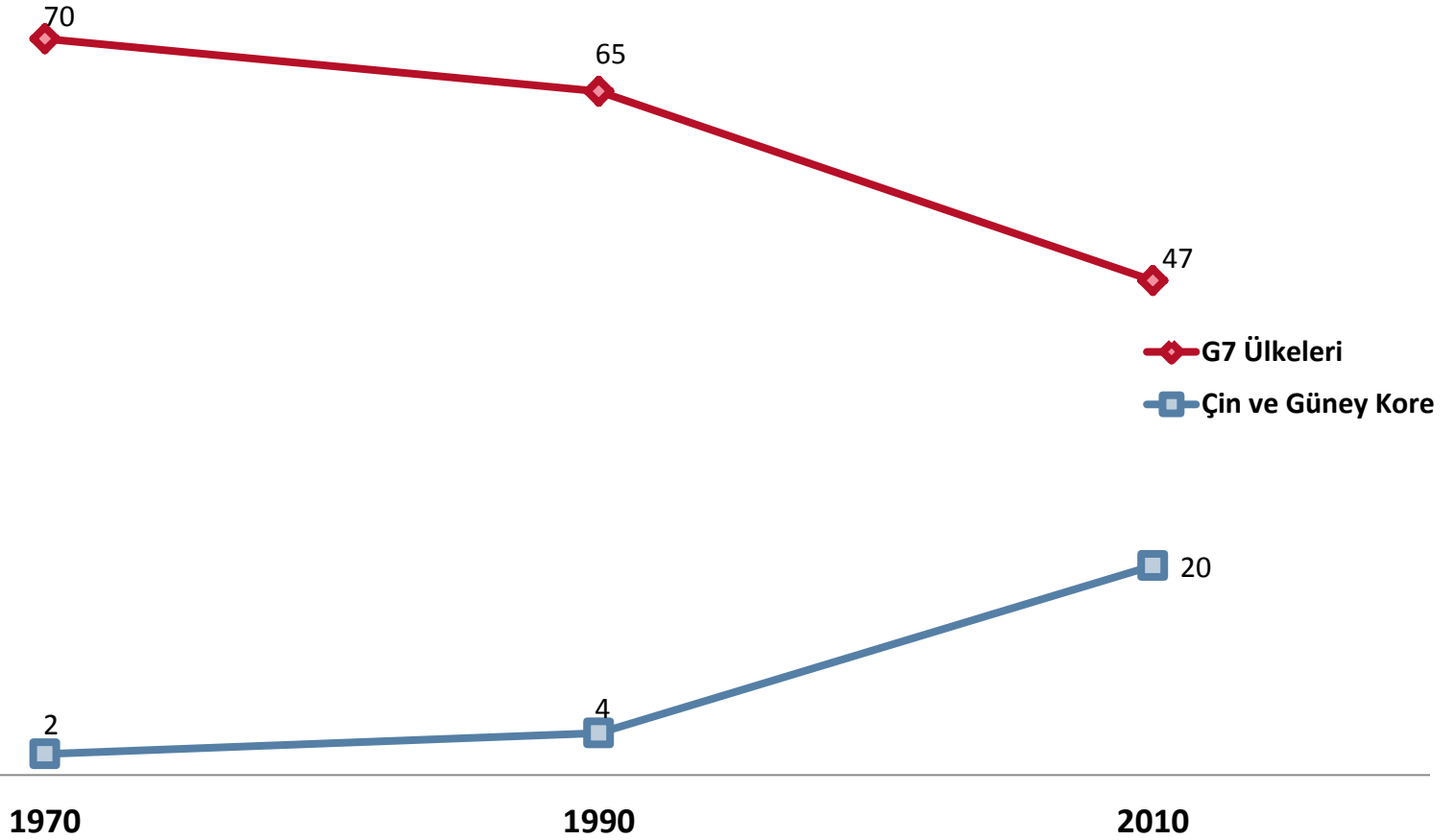
Kaynak: Wim Naudé and Adam Szirmai, "The importance of manufacturing in economic development: Past, present and future perspectives", 2012; World Bank Database.

Sanayisizleşme mi?

- Dünyada 1950-2012 döneminde imalat sanayi üretimi gelişmiş ülkelerden Çin başta olmak üzere Asya ülkelerine kaydı.
- İmalat sanayi katma değerinin dünya GSH'sı içindeki payı 2000 yılında %19 iken 2010 yılında %16'ya geriledi. Ancak aynı dönemde imalat sanayi katma değeri yıllık ortalama %3 civarında büyüdü.
- Sanayisizleşme tartışmaları: G7 ülkelerinin dünya imalat sanayi katma değeri içindeki payı 1990-2010 döneminde 18 puan gerilerken aynı dönemde Çin ve Güney Kore'nin payı 16 puan arttı.
- GSH içindeki payın gerileme nedenleri:
 - Üretimin yer değiştirmesi
 - Daha önce üretimin parçası olan bazı hizmetlerin üretim sürecinden ayrılması
 - Hizmet fiyatları ile sanayi ürünlerinin fiyatları arasındaki makasın açılması
 - Global krizin etkileri

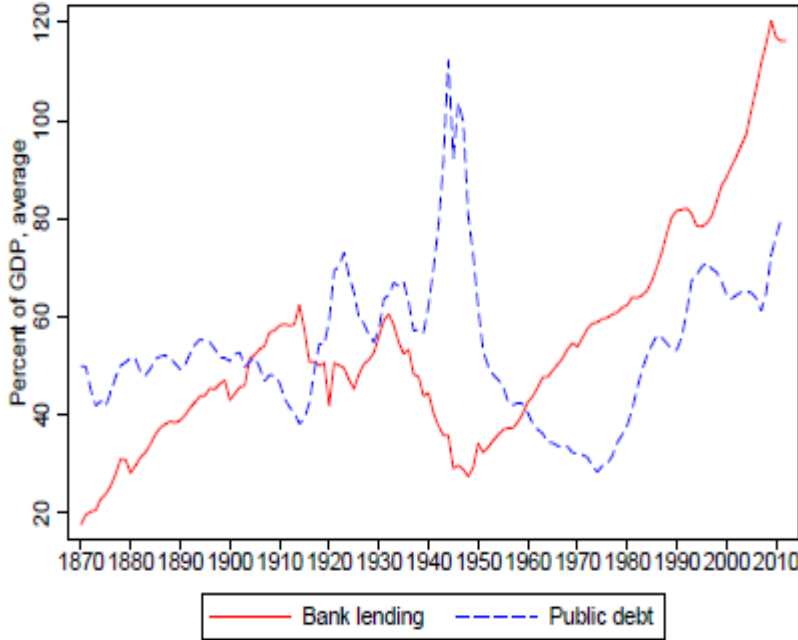
Son 20 Yıl: Çin Hikayesi

İmalat Sanayi Üretiminde Kayma-Dünya Pay %

Finansallaşma vs İmalat Sanayi

Figure 1: Public debt and private bank credit to the private non-financial sector, 1870–2011

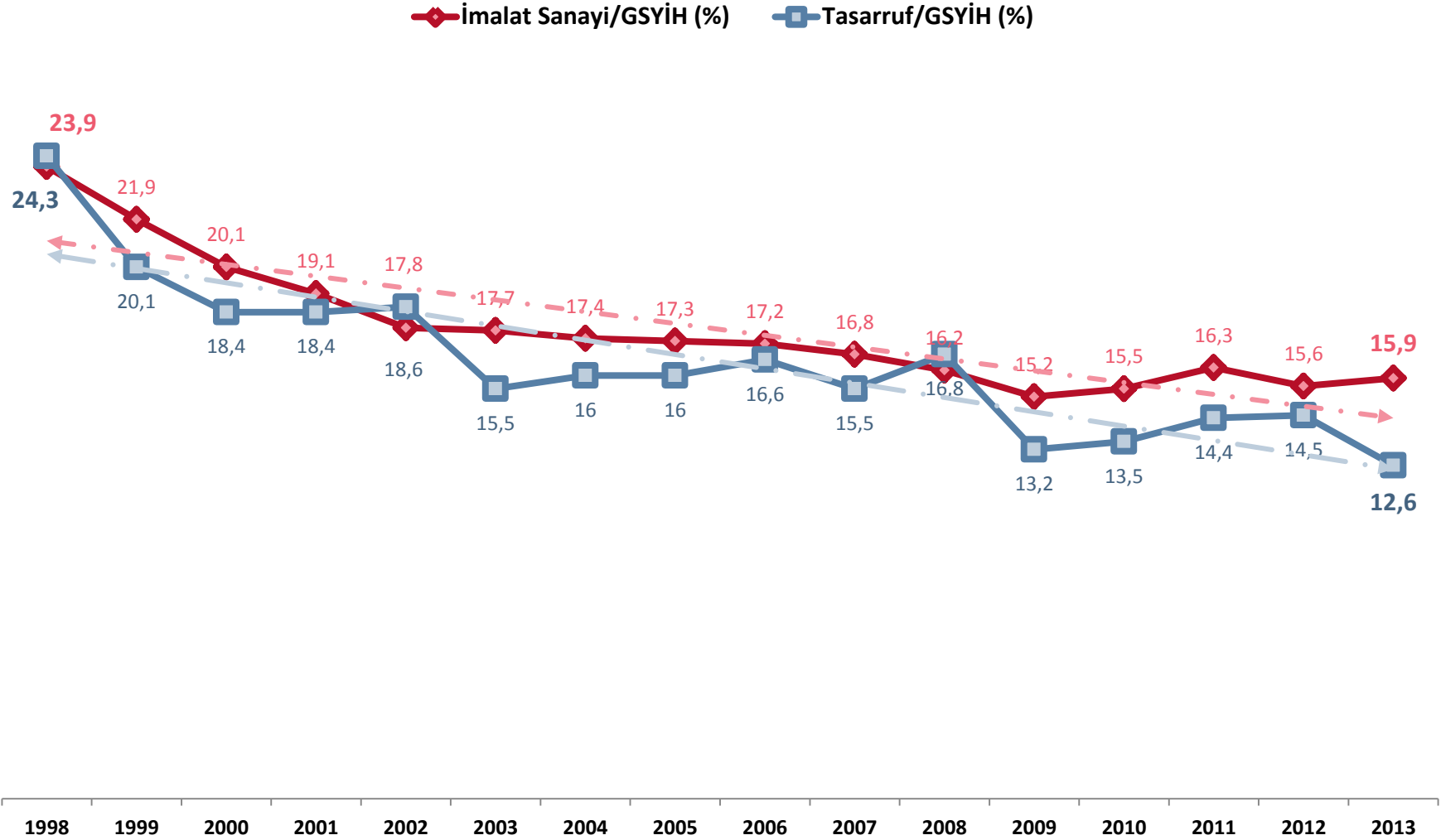

Kaynak: 'Sovereigns versus Banks: Credit, Crises, and Consequences'; Oscar Jorda, Moritz Schularick, Alan M. Taylor; September 2014

- Finansallaşma ve banka kredilerindeki artış, kentleşmedeki hızlanma gibi gelişmeler paralelinde tüm dünyada gayrimenkul yatırımlarında bir artış görüldü.
- 1870-2010 döneminde gelişmiş 17 ülke için yapılan bir çalışmaya göre 1990-2007 döneminde mortgage kredileri ağırlıklı olmak üzere banka kredilerinde çarpıcı bir yükseliş yaşandı, kamu borcu ile makas açıldı. (*Piketty'nin çalışmalarında da 20. yüzyılda konut yatırımlarının payındaki artış çarpıcı biçimde ortaya konuyor.*)

Türkiye İmalat Sanayii Görünüm

İmalat Sanayi GSYİH'ye Yetişemedi

İmalat Sanayi ve Tasarruflar

	1980		1990		2000		2010		2012	
	Tasarruf/ GSYH	İmalat /GSYH	Tasarruf/ GSYH	İmalat /GSYH	Tasarruf/ GSYH	İmalat /GSYH	Tasarruf/ GSYH	İmalat /GSYH	Tasarruf/ GSYH	İmalat /GSYH
Çin	v.y.	40.5	39.4	32.9	37.3	32.1	52.5	32.0	51.4	32.0
G.Kore	23.5	24.4	36.8	27.3	33.2	29.4	31.9	30.0	30.8	31.0
Almanya	19.6	33.6	22.7	31.7	20.4	22.9	23.1	21.0	23.6	21.0
Arjantin	23.2	29.5	16.8	26.8	13.4	17.5	23.1	21.0	22.3	20.0
İtalya	24.4	28.9	21.2	23.3	20.8	21.0	16.7	17.0	17.5	17.0
ABD	22.3	22.8	19.0	19.4	20.3	17.0	15.0	12.0	16.3	12.0
Brezilya	18.5	33.5	19.4	26.5	14.4	17.2	17.9	16.0	15.0	13.0
Türkiye	13.1	17.3	21.9	22.7	18.3	20.1	13.3	15.7	14.6	15.6

İmalat Sanayi Payı Neden Düştü?

İmalat sanayi üretim artış hızının GSYH gelişim hızının gerisinde kalmasının nedenleri:

- Sektörler arası eşitsiz gelişim: Hizmetler, imalat sanayi üretiminden daha hızlı büyüdü
- İç fiyat hadleri, imalat sanayi aleyhine bozuldu
- Değerli TL, ithalatı teşvik etti, ihracatı da sınırlandırdı
- 2004-2008 döneminde petrol başta olmak üzere emtia fiyatlarındaki hızlı yükseliş kârlılıkları düşürdü, sanayide büyüme iştahını azalttı
- Emtia fiyatlarındaki artış, lojistik gibi imalat dışı sektörlerde nominal büyümeyi şişirdi ve bu şişkinlik reel GSYH hesaplarına da dahil oldu
- Likidite bolluğunun yardımıyla artan tüketici borçlanması ve gerileyen özel tasarruflar, yatırımların da düşmesine yol açtı

İlk 10 Sektör

İmalat Sanayii Sektörlerinin Toplam Üretim Değeri İçindeki Payı (%)

Sektör	1990	2000	2008	2011
Gıda ürünleri ve içecek	16,99	13,14	14,01	14,33
Ana metal sanayi	10,33	8,73	13,65	11,99
Tekstil ürünleri	9,70	14,08	8,03	8,25
Motorlu kara taşıtı ve römorklar	4,38	10,19	8,32	8,12
Makine ve teçhizat	4,81	4,21	6,60	7,14
Kimyasal madde ve ürünler	9,66	7,37	5,98	6,32
Giyim eşyası	4,64	4,88	5,82	5,98
Metalik olmayan diğer mineral ürünler	4,84	5,07	5,63	5,30
Kok kömürü, rafineri ürünleri vd.	15,46	7,09	5,97	5,29
Plastik ve kauçuk ürünleri	4,56	5,15	4,82	5,15
Toplam	85,37	79,91	78,83	77,87

Kaynak: TÜİK

Sektörler-Teknoloji Düzeyi

Yüksek Teknoloji	Orta-Yüksek Teknoloji	Orta-Düşük Teknoloji	Düşük Teknoloji
Büro ve Bilgi İşlem Makineleri	Makine-Teçhizat	Kok Kömürü-Rafineri Ürünleri	Gıda ve İçecek
Radyo-TV Haberleşme	Elektrikli Makine-Cihaz	Kimyasal Maddeler	Tütün
Tıbbi Aletler-Optik Aletleri	Motorlu Kara Taşıtı	Plastik ve Kauçuk	Tekstil
	Diğer Ulaşım Araçları	Diğer Metalik Olmayan Mineraller	Giyim
		Ana Metal	Ağaç ve Mantar
		Metal Eşya	Kağıt ve Kağıt Ürün.
			Basım ve Yayım
			Mobilya

Üretim ve İhracatta Teknoloji Düzeyi

	İmalat Sanayii Üretim ve İhracatının Yapısı (%)						
Teknoloji Yoğunluğu	Türkiye						AB Ülkeleri İhracat
	Üretim			İhracat			
	2003	2007	2012	2002	2007	2012	2011
Yüksek	5,7	3,4	3,5	6,2	4,5	3,7	19,8
Orta-Yüksek	21,9	23,2	24,1	24,3	32,8	31,4	41,1
Orta-Düşük	25,5	34,8	33,2	22,8	29,7	31,5	20,5
Düşük	47,0	38,7	39,1	46,8	33,0	33,5	18,6
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK, OECD STAN Veritabanı, Kalkınma Bakanlığı

Teknoloji İçeriği Nereye?

- İmalat sanayi üretiminin teknoloji içeriği/yoğunluğu 1990-2012 döneminde çok yavaş bir gelişim gösterdi. Yüksek teknolojili ürünler neredeyse aynı kalırken düşük teknolojili sektörlerden orta-düşük teknolojili sektörlere bir kayma gerçekleşti.
- Orta-yüksek teknolojili sektörlerde esas olarak otomotiv sektöründen kaynaklanan bir iyileşme görüldü.
- Likidite bolluğu ve finansallaşma, yatırım eğiliminin azalmasına yol açtı. Gayrimenkul başta olmak üzere imalat sanayi dışı yatırım eğilimi daha fazla oldu.
- Gayrimenkul, enerji, altyapı yatırımlarındaki artış inşaat malzemeleri başta olmak üzere düşük ve orta-düşük teknolojili sektörlerde üretim ve yatırımı uyardı.
- Bölgesel dış talep imento, demir-elik gibi orta-düşük teknolojili sektörlerde rekabet fırsatı yarattı.

İmalat Sanayi Performans Endeksi

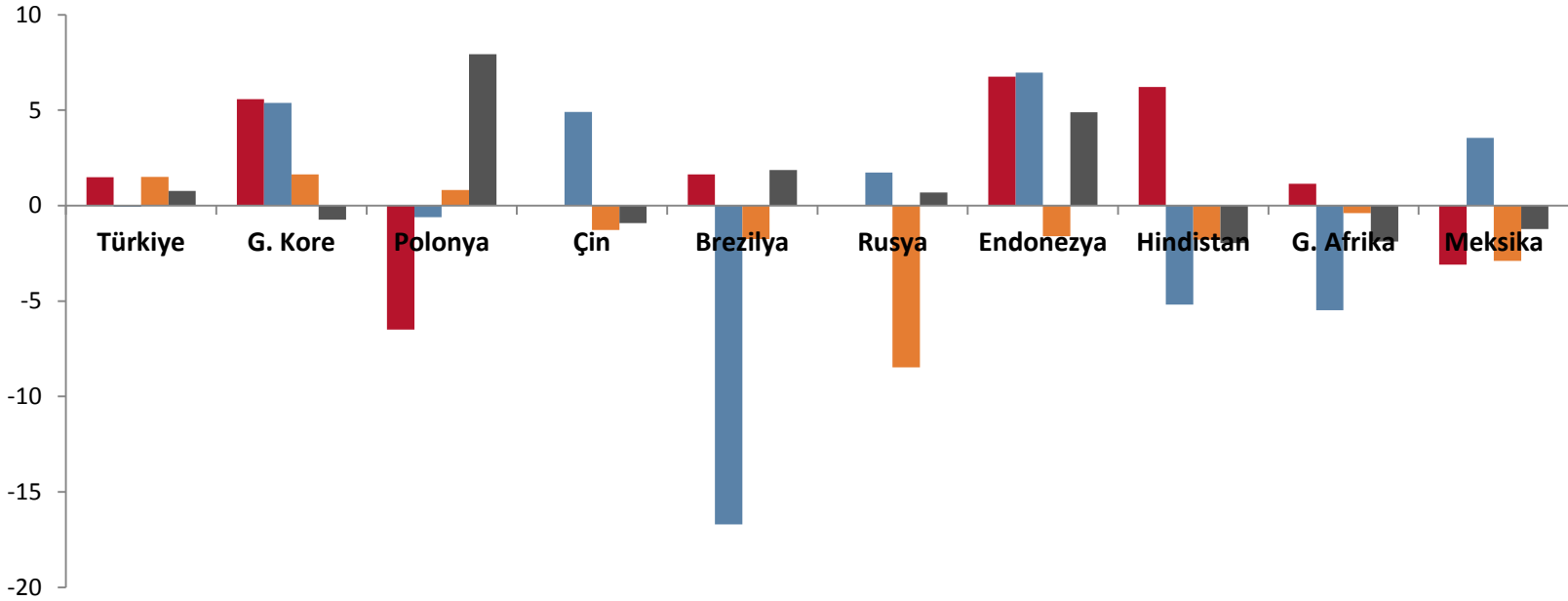
	2010 CIP Sıralaması (135 ülke içinde)	2000 CIP Sıralaması (129 ülke içinde)	1990 CIP Sıralaması (53 ülke içinde)
Japonya	1	1	1
Almanya	2	3	-
ABD	3	2	2
G. Kore	4	12	14
Tayvan (Çin)	5	10	10
Çin	7	23	-
Meksika	22	19	25
Türkiye	30	34	27
Brezilya	33	31	24
Rusya	36	39	-
Endonezya	38	40	33
G. Afrika	41	42	-
Hindistan	43	52	38

Kaynak: UNIDO

Orta-Yüksek Teknoloji Seyri

Toplam MHVAsh* Değişimi %

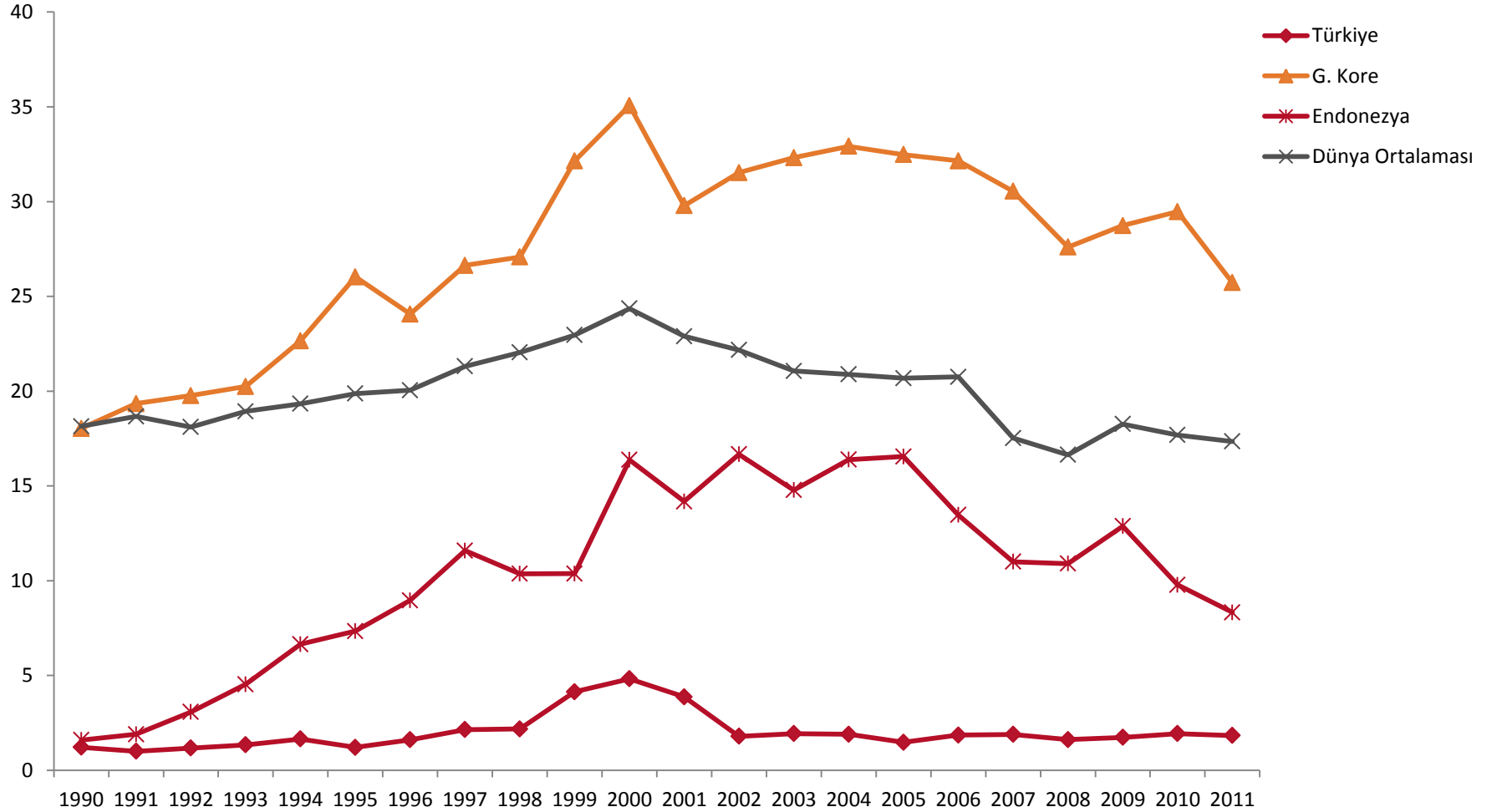
■ 1990-1995 ■ 1995-2000 ■ 2000-2005 ■ 2005-2010

* MHVAsh: Orta-Yüksek Teknolojili İmalatın Toplam İmalat Katma Değeri İçindeki Payı

Yüksek Teknoloji Karşılaştırması

Yüksek Teknolojili Mamul İhracatı (Toplam Mamul İhracatı İçindeki Payı, %)

Yüksek Teknolojili Sektörlere Geçiş Olanakları

Potansiyel Taşıyan Sektörler

Yüksek teknoloji sektörler

- Tıbbi cihazlar-optik aletler: Kamu alımları ile daha fazla desteklenirse yerli üretimi artış potansiyeli taşıyor.

Orta-yüksek teknoloji sektörler

- Makine-teçhizat: Yurtiçine yönelik üretimde tekstil makineleri, iş makineleri öne çıkarken takım tezgahları, motor parçaları, pompalar gibi ürünler ihracata konu.
- Elektrikli makine-cihazlar: Öne çıkan ürün grupları jeneratörler, transformatörler, elektrikli motorlar ve izolasyonlu kablolar.

Orta-düşük teknoloji sektörler

- Tekstil, kimya ve yapı malzemelerinin bazı alt sektörleri orta-yüksek teknoloji ya da tasarım unsuru ile yüksek katma değerli sektörler. Teknik tekstil, bazı yapı kimyasalları, akıllı seramik/vitrifiyeler vb. Yalıtım malzemeleri, enerji verimliliğinin önem kazanması ve enerji kimlik belgesi uygulaması ile birlikte ayrıca önem taşıyor.

Enerji Tüketiminin Dağılımı

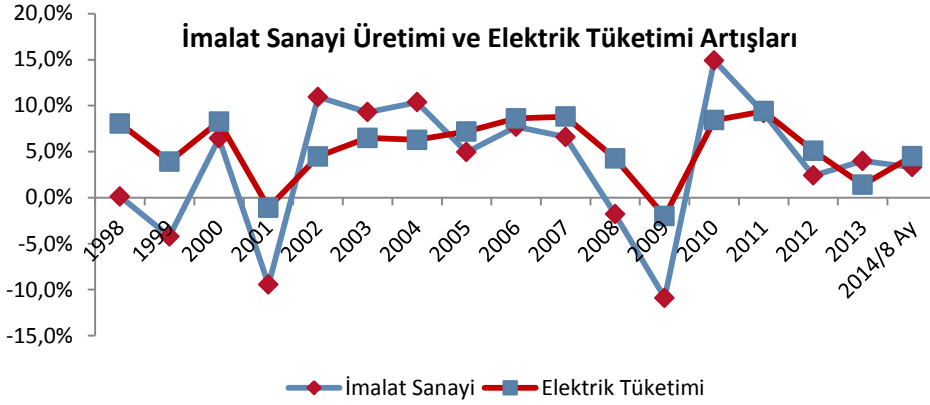
	Enerji	Elektrik
Sanayi	35.5%	47.3%
Gıda	1.6%	2.9%
Tekstil	2.2%	7.6%
Kağıt	0.7%	1.0%
Toprak ve Çimento	8.1%	4.7%
Kimya/Petrokimya	3.3%	3.1%
Gübre	0.7%	0.2%
Demir-Çelik	8.6%	10.2%
Demir Dışı Metaller	0.6%	1.3%
Kara Taşıtları	0.4%	0.6%
Diğer Sanayi	9.3%	15.7%
Ulaştırma	18.3%	0.3%
Konut ve Hizmetler	34.5%	44.1%
Konut	v.y.	23.8%
Ticarethane	v.y.	16.4%
Kamu Kurumları	v.y.	3.9%
Tarım	6.6%	2.3%
Genel Aydınlatma	2.1%	2.1%
Diğer	3.0%	3.9%

1990-2011 döneminde dünyada enerji yoğunluğu %25 azalırken Türkiye’de %10 arttı. 2002-2011 döneminde Türkiye’nin enerji yoğunluğu değişmedi.

İhracat Olmasaydı...

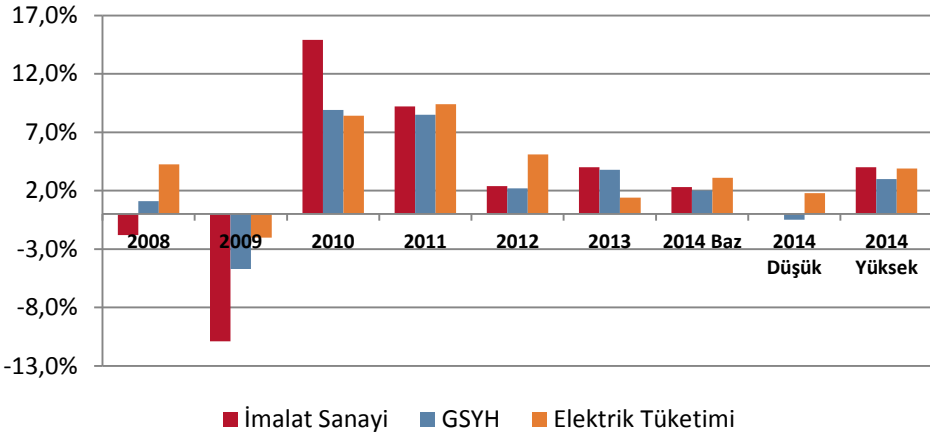
<i>bin ton</i>	Çimento	Demir-Çelik Uzun Mamul	
Üretim	70.000	26.536	
İhracat	15.000	11.328	
İhracat/Üretim	21.4	42,7	
İhracata Yönelik Üretim İçin Enerji Kullanımı (milyon \$)	2.268	3.853	
İhracat Katma Değer (milyon \$)	158	772	
Net Enerji Maliyeti (milyon \$)	2.111	3.081	5.191
Enerji İthalatı 2013 (milyon \$)			56.000
Enerji İthalatı İçindeki Pay %	3,8	5,5	9,3

Büyüme-İmalat Sanayi-Elektrik Tüketimi

- Önümüzdeki dönemde TEİAŞ dahil olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlar elektrik talep artış hızının düşeceğini öngörüyor.
- Ancak düşünün kaynaklarının ayrıştırılması önemli.

GSYH, İmalat Sanayi, Elektrik Tüketimi Gelişimi ve 2014 Senaryoları

Ekonomik Büyüme Hızında Düşüş

Üretim/Tüketim Bileşiminde Değişim

Enerji Verimliliğinde Artış

Sonuç

- Yeni büyüme modeli, iktisat politikası tartışmaları iyi değerlendirilmeli, önceliklerin belirlenmesi, sektörel hedeflerin somutlanması ve eylem planlarının hayata geçirilmesine yönelik daha fazla çıktı sağlanmalı.
- Türkiye'nin ölçeği ve imalat sanayiinin yapısı (çeşitlilik, gelişkinlik vb anlamlarda) sektörlerin bağımsız ele alınmasına izin vermiyor. Sektörlerin yeni gelişmekte olduğu dönemlerde oluşmuş yapılardan daha bütünlüklü değerlendirmelere geçilmeli. (Yurtdışı taahhüt şirketleri ve yapı malzemesi üreticileri arasındaki koordinasyon vb.)
- Yüksek, orta-yüksek teknolojili sektörlerde özel fırsatlar daha sistematik bir şekilde değerlendirilmeli. (Aksa-karbon elyafı, Posco-paslanmaz çelik, Star Rafineri-Petkim)

Daha Fazla Bilgi İçin:

Gülay Dincel
TSKB Ekonomik Araştırmalar
0 212 334 52 63
dincelg@tskb.com.tr

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
www.tskb.com.tr